

حقوق جنایی اساسی در ایران: رهیافتی متقابل؛

از چالش‌ها تا یک دگرگونی تدریجی

مهرداد رایجیان اصلی*

DOI: 10.22096/hr.2024.561317.1499

[تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۰ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۸]

چکیده

حقوق جنایی اساسی محصول دو رشته مطالعاتی حقوق، یعنی حقوق اساسی و حقوق جنایی است، که نقطه مشترکشان قدرت دولتی و نظم یا امنیت عمومی است. حق‌ها و آزادی‌های بنیادی نیز وجه مشترک این قلمرو مطالعاتی میان رشته‌ای را شکل می‌دهند که با حقوق بشر، به ویژه در مقیاس جهانی به نام نظام بین‌المللی حقوق بشر همپوشانی دارند. نظام بین‌المللی حقوق بشر مجموعه‌ای از اصول و قواعد است که در قانون اساسی کشورها بر پایه اصل حاکمیت قانون و دموکراسی تعریف و تضمین می‌شود. در این بین، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چندین اصل حقوق جنایی را در بر دارد، که از آن میان، اصل منع تبعیض و برابری، اصل قانونمندی جرم و کیفر و آیین دادرسی جنایی، و اصل منع شکنجه با چالش‌هایی از دیدگاه حقوق بشر روبه‌رو اند. این چالش‌ها عمدتاً به بی‌میلی ایران در پذیرش یا پیوستن به برخی از هنجارهای بین‌المللی حقوق بشر مربوط اند که با اصول بنیادی شریعت اسلام در سامانه حقوقی پس از انقلاب، در تعارض و کشاکش اند. مقاله کنونی، بر این سه اصل اساسی

* استادیار، عضو هیأت علمی گروه حقوق و فقه، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)، تهران، ایران.

Email: m.rayejian@samt.ac.ir

و چالش‌های مترتب بر آنها تمرکز دارد و نتیجه می‌گیرد که با وجود این چالش‌ها، نرمشی
تدریجی به سوی همترازی معیار شریعت با هنجارهای بین‌المللی نیز به چشم می‌خورد.
کلیدواژه: حقوق جنایی اساسی؛ قانون اساسی؛ حقوق جنایی؛ اصول؛ دولت/حکومت.